

УДК 94:[271.4:332.15] (477.83/.86)«1921/1946»

DOI <https://doi.org/10.32782/2307-7778/2024.1.1>

Богдан БАРАН

*асистент кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук
Тернопільського Національного Педагогічного Університету імені Володимира Гнатюка
вул. Громницького 1а Тернопіль, Україна 46027(bohdan.baran@tnpu.edu.ua)*

Bohdan BARAN

*assistant of the department History of Ukraine, Archeology and Special Branches of Historical Sciences
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
1a, Gromnitskogo str.46027 Ternopil, Ukraine (bohdan.baran@tnpu.edu.ua)*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8245-0202>

Богдан СТРОЦЕНЬ

*кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії України, археології та спеціальних галузей
історичних наук Тернопільського Національного Педагогічного Університету ім. Володимира Гнатюка вул.
Громницького 1а Тернопіль, Україна 46027(strotsen@tnpu.edu.ua)*

Bohdan STROTSSEN

*PhD (History) senior lecturer of the department History of Ukraine, Archeology and Special Branches of Historical
Sciences Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. 1a, Gromnitskogo str., 46027 Ternopil, Ukraine.
(strotsen@tnpu.edu.ua)*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3802-4652>

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ В 1921–1946 РР.: ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД

Анотація. *Мета дослідження* – проаналізувати праці авторів щодо ролі Греко-католицької церкви у соціально-економічній діяльності в Східній Галичині протягом 1921–1946 років, під впливом суспільних трансформацій. Розкрити які праці є узагальнюючими, а які несуть конкретно проблемний характер. **Методологія дослідження** базується на принципах історизму, системності, науковості, а також на критичному підході та загальнонаукових і спеціальних методах історичної та суміжних наук. **Наукова новизна** полягає у тому, що здійснено спробу аналізу наукових праць з вище запропонованої тематики. Дослідники зосереджувалися на політичних та націотворчих засадах Греко-католицької церкви, приділяючи лише часткову увагу соціально-економічному аспекту. **Висновки** Аналіз впливу Греко-католицької церкви на національну свідомість, моральні принципи, національно-політичну ідеологію, культурно-просвітницьку діяльність та соціально-економічну приналежність дозволяє оцінити її значущість серед українського населення та виявити великий духовний потенціал. Дослідження ролі ГКЦ у соціально-економічній сфері також дає можливість адаптувати отримані результати до сучасних реалій.

Ключові слова: *Андрей Шептицький, Греко-католицька церква, соціально-економічна діяльність, Східна Галичина, суспільні трансформації.*

SOCIO-ECONOMIC ACTIVITY OF THE GREEK-CATHOLIC CHURCH IN EASTERN HALICHINA IN 1921–1946: HISTORIOGRAPHICAL REVIEW

Abstract. *The purpose of the study* is to analyze the works of the authors regarding the role of the Greek Catholic Church in socio-economic activity in Eastern Galicia during 1921–1946, under the influence of social transformations. To reveal which works are generalizing, and which are specifically problematic in nature. **The research methodology** is based on the principles of historicism, systematicity, scientificity, as well as on a critical approach and general scientific and special methods of historical and related sciences. **The scientific novelty** lies in the fact that an attempt was made to analyze scientific papers on the above-mentioned topic. Researchers focused on the political and nation-building foundations of the Greek Catholic Church,

paying only partial attention to the socio-economic aspect. Conclusions The analysis of the impact of the Greek Catholic Church on national consciousness, moral principles, national-political ideology, cultural and educational activities, and socio-economic belonging allows us to assess its significance among the Ukrainian population and reveal great spiritual potential. The study of the role of GCC in the socio-economic sphere also provides an opportunity to adapt the obtained results to modern realities.

Key words: Andrey Sheptytskyi, Greek Catholic Church, socio-economic activity, Eastern Galicia, social transformations.

Україна сьогодні знаходиться у вкрай складних умовах, спричинених прямим вторгненням РФ на територію нашої країни та відкритою агресією проти української нації.

Окреслена ситуація супроводжується переоцінкою базових життєвих цінностей українців і сьогодні навіть ті громадяни, які до недавнього часу не мали міцної патріотичної позиції – все частіше починають цікавитись історичним розвитком української державності, вивчати й поширювати національні культурні надбання. Складні політичні реалії висунули на перший план значимість таких особистих якостей як патріотичність й чітка громадянська позиція.

За таких умов вагомим значення набуває питання дослідження діяльності Греко-католицької церкви в Східній Галичині в умовах соціально-економічних трансформації 1921–1946 рр.

Постановка проблеми Велика кількість наукових напрацювань з історії діяльності Греко-католицької церкви в Східній Галичині 1921–1946 рр. підтверджують вагомий інтерес до цієї проблематики з боку вчених. Незважаючи на вагомий науковий доробок залишається чимало нез'ясованих чи недостатньо висвітлених аспектів зазначеного періоду, зокрема, що стосуються господарсько-економічної діяльності Греко-католицької церкви в Східній Галичині 1921–1946 рр. Безперечно, діяльність Греко-католицької церкви в Східній Галичині (більшою чи меншою мірою) на протязі багатьох років виступає елементом наукових досліджень, проте відсутні саме комплексні дослідження виключно господарсько-економічної складової такої діяльності. А також аналізу праць щодо соціально-економічних поглядів

Мета статті – проаналізувати, праці дослідників з вище запропонованої тематики, висвітлити основні аспекти їх наукової діяльності, та зробити наступні висновки, щодо розробки проблематики.

Виклад основного матеріалу дослідження Узагальнення наукових праць, присвячених висвітленню діяльності Греко-католицької церкви в Східній Галичині та їх хронологічний розподіл дозволив дійти висновку, що наукові праці, які видавались в УРСР за радянських часів майже не мають наукової цінності через те, що підлягали жорсткій цензурі з боку радянської влади в той період часу, через що їх не можна вважати об'єктивними.

У вітчизняній історіографії одними з перших до проблеми висвітлення історії розвитку Греко-католицької церкви у своїх публіцистичних працях звернулися українські та польські вчені того часу.

Важливими історичними джерелами щодо діяльності Греко-католицької церкви є збірники програмних та довідкових матеріалів, тогочасні періодичні видання, мемуарна література.

У радянській історіографії безпосередньо проблема висвітлення діяльності Греко-католицької церкви, належала до розряду «закритих» тем.

Стосовно географічного розподілу історіографії зазначеного дослідження, то доречно зауважити, що найвагомішу частину історіографічної бази складають українські праці, але зарубіжні також мають місце. В основній частині це польські джерела.

Тематична класифікація історіографічних джерел достатньо складна й багатоаспектна.

Доцільно зауважити, що серед безлічі наукових напрацювань з окресленої проблематики існують фундаментальні дисертаційні праці, присвячені дослідженню окремих епархій Греко-католицької церкви Східної Галиччини.

Так, заслуговує на увагу дисертаційна робота Горан Т.А.[5], у якій досліджено участь Перемишльської єпархії ГКЦ в українському національному русі Східної Галичини 1919–1939 рр. Автор досліджує визначальну роль греко-католицького духовенства в краї, яке мало вплив на соціальне становище парафіян і було ключовим вектором національної ідентичності українського населення.

Схожою за сформованим предметом дослідження, але відмінною за методами розв'язання поставлених задач та отриманими результатами є дисертаційна робота Делятинського Р.І. [6], присвячена об'єктивному і комплексному висвітленню діяльності Станиславівської єпархії ГКЦ, а також першочергового місця її єпископів і священників у соціально-економічному житті Східної Галичини наприкінці ХІХ – у першій половині ХХ ст. Системним логічним продовженням проведеного дослідження є супровідні праці вченого, у яких він акцентує увагу на більш вузькі питання взаємодії греко-католицького духовенства єпархії з державними органами та суспільством, а також розв'язання етноконфесійних та демографічних проблем в контексті формування української нації [7].

Вагоме наукове значення в контексті нашого дослідження мають результати, отримані Пасіцькою О.І. [14]. Автор проаналізувала етнодемографічні процеси, а також соціальну структуру населення Східної Галичини, визначила соціально-економічний потенціал галицького краю, який упродовж століть зажди відзначався не лише культурними, а й економічними особливостями та національним само буттям. В контексті зазначеної роботи окреслено місце Греко-католицької церкви в формуванні економічного потенціалу Східної Галичини.

Крім того, заслуговує на увагу наукова стаття Пилипів І та Горан Т.[16], у якій основі архівних документів досліджено матеріальне становище греко-католицького духовенства Перемишльської єпархії в період Другої Речі Посполитої (1919–1939 рр.). Розглянуто питання статусу та рівня матеріального забезпечення єпархії в цілому та духовенства, зокрема, проаналізовано різні джерела доходів і матеріальні витрати священнослужителів. Показано вплив матеріального становища духовенства на його громадсько-політичну сукупну активність. Проведено порівняння матеріального становища духовенства в період Другої Речі Посполитої з попереднім періодом – під час перебування в Австро-Угорській імперії.

У своїх працях Н. Колб досліджувала матеріальне становище, а також соціальний статус греко-католицьких парохів у Східній Галичині наприкінці ХІХ століття – початку ХХ століття [9]. В плані постановки нашої проблематики хронологічні рамки дослідження, охоплюють період який передуює нашій проблематиці, проте слугує нам як методологічний взірць, який демонструє потребу у послідовному висвітленні проблематики наступних періодах під впливом соціальних трансформацій.

В українській історіографії є ряд досліджень, які ґрунтовно досліджували окремі вузькоспеціальні аспекти історії Греко-католицької церкви наприкінці ХІХ століття – початку ХХ століття. Тобто ці праці за хронологічними рамками передують нашому дослідженню. Проте дослідникам вдалося запропонувати нові теоретико-методологічні підходи до дослідження нашої проблематики.

Цінними для нас є праці які досліджують соціально-економічні аспекти розвитку Греко-католицької церкви в Східній Галичині.

Господарську діяльність Греко-католицької церкви та матеріальне становище парафії та духовенства Святої Трійці Судової Вишні Мостиського деканату у ХVІІІ–ХІХ ст. проаналізував І. Васів [3]. Ще одним вагомим дослідженням соціального статусу та матеріального становища греко-католицького духовенства Східної Галичини в середині ХІХ століття є праця О. Турія, де автор розкриває особливості соціально-економічного життя ГКЦ в середині ХІХ століття [17].

Окремі аспекти матеріального становища Станіславівської єпархії проаналізували І. Андрухів, О. Лисенко, І. Пилипів [1].

Деякі питання діяльності Греко-католицької церкви в Східній Галичині в період окупації 1941–1945 рр. ґрунтовно розкрито в статті Левченко Ю.І. [11]. Особливою науковою цінністю зазначеної статті – це зауважити наукові праці, в яких саме простежуються особливості здійснення окупаційної політики в окремих окупаційних адміністративно-територіальних одиницях. Так, саме завдяки виокремленню таких особливостей в Східній Галичині нами вивчено вплив таких особливостей на діяльність Греко-католицької церкви.

Вагомий доробок міститься в дослідженні Вепрів Р., Гнип І., [4] в якому проаналізовано участь Греко-католицької церкви у формуванні дієвих форм економічної самоорганізації і самопомоги галицькому селянству у тогочасній політичній системі, вироблення власної стратегії співіснування з польськими владними структурами й іншими національними групами, що проживали у Східній Галичині.

Вплив постаті А. Шептицького на діяльність Греко-католицької церкви в Східній Галичині досліджено багатьма вченими, серед яких В. Бесараб [2], Н. Прокоп [16], Л. Крупа [10], М. Маринович [12], О. Пасіцька [13].

Вчений Кісь Н. [8] виокремив чотири головні проблеми, які визначали політику Греко-католицької церкви першої половини ХХ ст. і на яких ґрунтується її сучасна історична політика: поєднання східних і західних чинників, трактування Церкви як «національної інституції», взаємне заперечення чи взаємовпливи з модерними ідеологіями початку ХХ ст.: соціалізмом і націоналізмом, а також соціальна роль священника-патріота.

Вивчення окреслених джерел дозволило сформувати основні передумови виникнення суперечок щодо економічного розвитку Галицьких земель.

Так, головним поштовхом до виникнення суперечок щодо економічного розвитку Галичини між ГКЦ та соціалістично-націоналістичними рухами стало нівелювання церквою ідей соціалізму та прихильність до них з боку інших проукраїнських рухів.

Соціалістична складова критикувалась представниками ГКЦ, а в ідеях соціалістично-націоналістичного руху соціалістичні ідеї превалювали. Така ознака як методи агітації значно відрізнялись також і в баченні греко-католицької церкви на чолі з блаженішим Андреем Шептицьким та соціалістично-націоналістичному русі

Економічна складова ГКЦ представлена пропагандою ідей капіталізму, необхідності приватної власності та підкреслення взаємозв'язку між набуттям економічних благ та працелюбністю, заборона тяжких умов праці, а економічна складова соціалістично-націоналістичного руху – нівелюванням ідей приватної власності, пропаганда ідей обов'язковості праці, нехтування забезпеченням гідних умов праці.

В той час релігійна складова ГКЦ базувалась на пропаганді взаємозв'язку капіталізму та християнства, а соціалістично-націоналістичного руху – на нехтуванні ідеями Греко-католицької церкви.

Висновки. Отже, можна констатувати, що підґрунтя зазначеного дослідження представлена великою кількістю праць, виданих за часів незалежної України українськими та зарубіжними вченими, присвячених окремим питанням діяльності Греко-католицької церкви в Східній Галичині.

Таким чином, існувало багато суперечок між ідейними поглядами ГКЦ та соціалістично-націоналістичними рухами.

Наукова новизна даної статті полягає в уточненні передумов та специфічних рис суперечок щодо економічного розвитку Східної Галичини між ГКЦ та соціалістично-націоналістичними рухами.

При цьому в якості наряду подальших досліджень доцільно вказати необхідність уточнення впливу поглядів Андрея Шептицького на процес усунення таких суперечок.

Література

1. Андрухів І. Станіславська (Івано-Франківська) єпархія УГКЦ крізь призму століть: історико-релігійний аспект : [монографія] / І. Андрухів, О. Лисенко, І. Пилипів. – Надвірна: Надвірнянська друкарня, 2010. 500 с.
2. Басараб В. Державотворча концепція та національно-патріотичні ідеї митрополита Андрея Шептицького: монографія. Ужгород: «Гражда», 2019. 232 с.
3. Васів І. Матеріальне становище парафії та духовенства Святої Трійці Судової Вишні у XVIII-XIX ст. [Електронний ресурс] / І. Васів. – Режим доступу : https://vk.com/topic-34475556_29156304.
4. Вепрів Р. Греко-католицька церква і організація економічного самозахисту українського населення Східної Галичини у міжвоєнний період / Роман Вепрів, Ігор Гнип // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. І. С. Зуляка. 2013. Вип. 2. Ч. 1. С. 64–71.
5. Горан Т. А. Перемишльська єпархія Греко-католицької церкви в українському національному русі Галичини (1919–1939 рр.) [Текст] : автореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.01 / Горан Тетяна Анатоліївна; Держ. ВНЗ Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2017. 20 с.
6. Делятинський Р. І. Станіславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини (1885–1946 рр.): дисертація на здоб. наук. ст. канд. іст. наук: спец. 07.00.01. Івано-Франківськ, 2017. 390 с.
7. Делятинський Р. І. Становище та діяльність духовенства Станіславської єпархії УГКЦ в 1919–1920 рр. Вісник Прикарпатського університету. Історія. Вип. VII. Івано-Франківськ, 2003. С. 69–77.
8. Кісь Н. Пам'ять та ідентичність українських греко-католиків. Про джерела історичної політики УГКЦ. Національна академія наук України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2018. Львів. 184 с.
9. Колб Н. «З Богом за церкву і вітчизну»: греко-католицьке парафіяльне духовенство в Галичині у 90-х роках XIX століття / Н. Колб ; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Жовква: Місіонер, 2015. 323 с.
10. Крупа Л. Вплив митрополита Андрея Шептицького на суспільне і культурно-просвітницьке життя в Галичині кінця XIX – першої половини XX століття: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Чернів. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. Чернівці, 2003. 20 с.
11. Левченко Ю. І. Особливості реалізації окупаційної політики в адміністративно-територіальних одиницях України 1941–1944 рр.: монографія / Ю. І. Левченко, за наук. ред. К.П. Двірної. Київ: Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. 402 с.
12. Маринович М. Митрополит Андрей Шептицький і принцип «позитивної суми» / передмова Адріана Сливоцького. Львів : Видавництво Старого Лева, 2019. 248 с.
13. Пасіцька О. І. Соціально-економічна діяльність українців Галичини (1919-1939) : автореф. дис ... д-ра іст. наук : 07.00.01 : 07.00.02 / Оксана Ігорівна Пасіцька, НАН України. Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича, НАН України. Ін-т народознавства. Львів : [б.в.], 2019. 36 с.
14. Пасіцька О. І. Вплив митрополита Андрея Шептицького на господарське життя галицьких українців (кінець XIX –перша третина XX ст.) «Гілея»: науковий вісник. Збірник наукових праць гол. ред В. М. Вашкевич. Київ: Видавництво «Гілея», 2016. Вип. 105 (2). С. 31–35.
15. Пилипів І., Горан Т. Матеріальне становище греко-католицького парафіяльного духовенства Перемишльської єпархії (1919-1939 рр.). СХІД № 5 (145), вересень-жовтень 2016 р. С. 50–54.
16. Прокоп Н. Правове бачення митрополитом А. Шептицьким українських християнських церков у розбудові національної держави // матеріали: Міжнар. наук.-практ. конф. «Сучасні тенденції розвитку науки» (15–16 березня 2017 р., м. Київ). Київ, 2017. С. 81–83.
17. Турій О. Соціальний статус і матеріальне становище греко- католицького духовенства Галичини в середині XIX століття / О. Турій // Ковчег. Науковий збірник із церковної історії. Львів: Інститут історії Церкви Львівської богословської академії, 2000. С. 115–148.

References

1. Andrukhiv, I. (2010). Stanislavska (Ivano-Frankivska) yeparkhiia UHKTs kriz pryzmu stolit: istoryko-relihiinyi aspekt: [Stanislavsk (Ivano-Frankivsk) Diocese of the UGCC through the prism of centuries: historical and religious aspect]. monohrafiia / I. Andrukhiv, O. Lysenko, I. Pylypiv. Nadvirna : Nadvirnianska drukarnia, 2010. 500 s. [in Ukrainian]
2. Basarab, V.(2019). Derzhavotvorcha kontseptsii ta natsionalno-patriotychni idei mytropolyta Andreia Sheptytskoho: [State-building concept and national-patriotic ideas of Metropolitan Andrey Sheptytskyi]. Monohrafiia. Uzhhorod: "Grazhda", 2019. 232 s. [in Ukrainian]
3. Vasiv, I.(2013). Materialne stanovyshche parafii ta dukhovenstva Sviatoi Triitsi Sudovoi Vyshni u XVIII–XIX st. [The material situation of the parish and clergy of the Holy Trinity of Sudova Vyshna in the XVIII–XIX centuries]. I. Vasiv. Retrieved from https://vk.com/topic-34475556_29156304. [in Ukrainian]
4. Vepriv, R. (2013). Hreko-katolytska tserkva i orhanizatsiia ekonomichnoho samozakhystu ukrainskoho naselennia Skhidnoi Halychyny u mizhvoiennyi period [The Greek-Catholic Church and the organization of economic self-defense of the Ukrainian population of Eastern Galicia in the interwar period]. Roman Vepriv, Ihor Hnyp *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka*. Serii: Istorii / Za zah. red. prof. I. S. Zuliaka. 2013. Vyp. 2, Ch. 1. S. 64–71. [in Ukrainian]
5. Horan, T. A. (2017). Peremyskhska yeparkhiia Hreko-katolytskoi tserkvy v ukrainskomu natsionalnomu rusi Halychyny (1919–1939 rr.): [Peremyshl Diocese of the Greek-Catholic Church in the Ukrainian National Movement of Galicia (1919–1939)]. [Tekst] : avtoref. dys. ... kand. ist. nauk : 07.00.01 Horan Tetiana Anatoliivna; Derzh. VNZ Prykarp. nats. un-t im. Vasyliia Stefanyka. Ivano-Frankivsk, 2017. 20 s. [in Ukrainian]
6. Deliatynskyi, R. I. (2017). Stanislavivska yeparkhiia Hreko-Katolytskoi Tserkvy v suspilnomu zhytti Halychyny (1885–1946 rr.): [Stanislaviv Diocese of the Greek Catholic Church in the social life of Galicia (1885–1946)]. dysertatsiia na zdob. nauk. st. kand. ist. nauk: spets. 07.00.01. Ivano-Frankivsk, 2017. 390 s. [in Ukrainian]
7. Deliatynskyi, R.I. (2003). Stanovyshche ta diialnist dukhovenstva Stanislavskoi yeparkhii UHKTs v 1919–1920 rr. [The position and activity of the clergy of the Stanislav diocese of the UGCC in 1919–1920]. Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Istorii. Vyp. VII. Ivano-Frankivsk, 2003. S. 69–77. [in Ukrainian]
8. Kis, N. (2018). Pamiat ta identychnist ukrainskykh hreko-katolykiv. Pro dzherela istorychnoi polityky UHKTs [Memory and identity of Ukrainian Greek Catholics. About the sources of the historical policy of the UGCC]. Natsionalna akademiia nauk Ukrainy, Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy, 2018. Lviv. 184 s. [in Ukrainian]
9. Kolb, N. (2018). "Z Bohom za tserkvu i vitchyznu": hreko-katolytske parafialne dukhovenstvo v Halychyni u 90-kh rokakh KhIKh stolittia ["With God for the Church and Fatherland": Greek Catholic parish clergy in Galicia in the 90s of the 19th century]. N. Kolb; NAN Ukrainy, Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha. Zhovkva: Misioner, 2015. 323 s. [in Ukrainian]
10. Krupa, L. (2003). Vplyv mytropolyta Andreia Sheptytskoho na suspilne i kulturno-prosvitnytske zhyttia v Halychyni kintsia XIX – pershoi polovyny XX stolittia:[The influence of Metropolitan Andrey Sheptytskyi on social and cultural and educational life in Galicia at the end of the 19th – the first half of the 20th century]. Avtoref. dys. ... kand. ist. nauk: 07.00.01 Cherniv. nats. un-t im. Yu. Fedkoviycha. Chernivtsi, 2003. 20 s. [in Ukrainian]
11. Levchenko, Yu. I. (2017). Osoblyvosti realizatsii okupatsiinoi polityky v administratyvno-terytorialnykh odynitsakh Ukrainy 1941–1944 rr.: [Peculiarities of the implementation of the occupation policy in the administrative-territorial units of Ukraine 1941–1944]. monohrafiia Yu. I. Levchenko, za nauk. red. K.P. Dvirnoi. Kyiv: Vydavnytstvo NPU im. M. P. Drahomanova, 2017. 402 s. [in Ukrainian]
12. Marynovych M. (2019). Mytropolyt Andrei Sheptytskyi i pryntsyyp "pozytyvnoi sumy" [Metropolitan Andrey Sheptytskyi and the principle of "positive sum"]. peredmova Adriana Slyvotskoho. Lviv : Vydavnytstvo Staroho Leva, 2019. 248 s. [in Ukrainian]
13. Pasitska, O.I. (2019). Sotsialno-ekonomichna diialnist ukraintsiv Halychyny (1919–1939): [Socio-economic activity of Ukrainians of Galicia (1919–1939)]. Avtoref. dys. ... d-ra ist. nauk: 07.00.01: 07.00.02 Oksana Ihorivna Pasitska, NAN Ukrainy. In-t ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha, NAN Ukrainy. In-t narodoznavstva. – Lviv: [b.v.], 2019. 36 s. [in Ukrainian]

14. Pasitska, O. I. (2016). Vplyv mytropolyta Andreia Sheptytskoho na hospodarske zhyttia halytskykh ukrainsiv (kinets KhIKh – persha tretyna KhKh st.) [The influence of Metropolitan Andrey Sheptytskyi on the economic life of Galician Ukrainians (end of the 19th – first third of the 20th century)]. “Hileia”: naukovyi visnyk. Zbirnyk naukovykh prats hol. red V. M. Vashkevych. Kyiv: Vydavnytstvo “Hileia”, 2016. Vyp. 105 (2). S. 31–35. [in Ukrainian]
15. Pylypiv, I., & Horan, T. (2016). Materialne stanovyshe hreko-katolytskoho parafialnoho dukhovenstva Peremyshlskoi yeparkhii (1919–1939 rr.) [The material situation of the Greek-Catholic parish clergy of the Przemyśl eparchy (1919–1939)]. SKhID № 5 (145), veresen-zhovten 2016 r. S. 50–54 [in Ukrainian]
16. Prokop, N. (2017). Pravove bachennia mytropolytom A. Sheptytskym ukrainskykh khrystyianskykh tserkov u rozbudovi natsionalnoi derzhavy [Metropolitan A. Sheptytsky’s legal vision of Ukrainian Christian churches in the development of the national state]. Materialy: Mizhnar. nauk.-prakt. konf. “Suchasni tendentsii rozvytku nauky”, (15–16 bereznia 2017 r., m. Kyiv). Kyiv, 2017. S. 81–83. [in Ukrainian]
17. Turii, O. (2000). Sotsialnyi status i materialne stanovyshe hreko-katolytskoho dukhovenstva Halychyny v seredyni KhIKh stolittia [Social status and material situation of the Greek-Catholic clergy of Galicia in the middle of the 19th century] O. Turii Kovchek. Naukovyi zbirnyk iz tserkovnoi istorii. Lviv: Instytut istorii Tserkvy Lvivskoi bohoslavskoi akademii, 2000. S. 115–148. [in Ukrainian]